

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ZORUNLU GÖÇLE GELEN BİREYLERE YÖNELİK ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ

Özge ÖZ*, Dilek ÇELİK EREN*, Mehmet KORKMAZ*, Şener ŞENTÜRK**

ÖZET

Amaç: Eleştirel düşünme, sıradan düşünmeden farklı pek çok özelliğe sahip olmakla birlikte, problem çözme, karar verme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri ile yakından ilişkilidir. Bunun yanı sıra eleştirel düşünme, sağlık bakım alanlarında yüksek düzeyde bakım sağlamak için temel koŐullardan biridir. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin zorunlu göçle gelen bireylere yönelik eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı türde planlanan bu çalışma 235 hemşirelik öğrencisiyle yapılmıştır. Çalışmanın verileri, 13 soruluk veri toplama formu ve Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasına başlamadan önce gerekli izinler alınmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalamaları 20.1±1.8 yıl idi. Öğrencilerin %83'ü zorunlu göçle gelen bireylerin sınavsız üniversiteye yerleŐtirilmelerini desteklemediğini, %66.7'si bu durumu adaletsiz bulduğunu, %16.9'u eğitimin kalitesinin düşeceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalaması 93.2 idi.

Sonuç ve öneriler: Ölçeğin alt boyutlarına göre; araştırma kapsamındaki öğrencilerin katılım eğilimi, bilişsel olgunluk, yenilikçi olma eğilimi yüksek düzeyde bireyler oldukları saptanmıştır. Çevresinde zorunlu göçle gelen bireylerle iletişim sorunu yaşayan öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu, kültür sorunu yaşayan öğrencilerin puan ortalamasının ise düşük olduğu bulunmuştur. Geleceğin sağlık profesyoneli olacak, hemşirelik bölümü öğrencileriyle yapılan bu çalışmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme; Zorunlu Göç; Hemşirelik

CRITICAL THINKING TRENDS OF NURSING STUDENTS TOWARDS FORCED MIGRATION INDIVIDUALS

ABSTRACT

Purpose: Critical thinking is closely related to high-level thinking skills such as problem solving, decision making, creative thinking, as well as having many different features than ordinary thinking, in addition to this critical thinking is one of the basic conditions for providing high quality care in healthcare fields. This study was carried out with the aim of critical thinking of the nursing students towards the forced migrants.

Method: This descriptive study was conducted with 235 students in nursing. The data of the study were collected by using a 13- item data collection form and the Critical Thinking Tendency Scale. The necessary permissions were obtained before the collection of the data.

Results: The average age of the participants was 20.1 ± 1.8 years. It was determined that 83.0% of the students did not support the placement of the compulsory migrants in the university without examination, 66.7% found this situation unfair, and 16.9% thought that the education quality would decrease. The total score average of the students' UF / EMI Critical Thinking Tendency Scale was 93.2.

Conclusion: According to the sub-dimensions of the scale; It was determined that the inclusion tendency of there search students, cognitive maturity, the tendency to be innovative were high level individuals. It was found that the average scores of Critical Thinking Tendency Scale score and the average score of students who had cultural problems were found to be higher than those of students who had a forced migration problem. This study, conducted by students of the nursing department who will be your future health professional, has found that students have a high level of critical thinking tendencies.

Keywords: Critical Thinking, Forced Migration, Nursing.

Yazar notu: 3nd World Nursing Congress Uluslararası Hemşirelik Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuŐtur (05-07 Nisan 2017, Barselona)

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı HemŐireliđi Anabilim Dalı

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

İletişimden sorumlu yazar: Özge ÖZ, :ozge.oz@omu.edu.tr

Yazar notu: 3nd World Nursing Congress Uluslararası Hemşirelik Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuŐtur (05-07 Nisan 2017, Barselona)

GİRİŞ

Değişen dünya ile birlikte çevresel, ekonomik, politik ve sosyal yapılarda meydana gelen değişimler nedeniyle kişiler ve gruplar buldukları bir bölgeden bir başka coğrafi bölgeye göç ederek başka bir bölgeye yerleşmektedirler. Bu bireylere verilen isimler genelde kişilerin göç amaçlarına bağlı olarak değişse de ortak kullanılan terim göçmendir. Göçmen terimi üç aydan daha uzun süre yurtdışına yerleşen ve yurtdışında kalan bireyler içinde kullanılır (Cohen, Roig & Reuman, 2008; Pottie ve ark.,2011; Olcay, 2012).

Göç gerçekleşmesi amacına göre, genellikle gönüllü ve zorunlu göç olarak iki grupta değerlendirilir. Gönüllü göçler genel olarak işgücü göçü, aile birleşmeleri ve uluslararası öğrencilerin göçünü kapsamakta iken, zorunlu göç, sığınmacı ve mülteci hareketlerini, çevresel yıkım ve doğal afetlerden kaçan kişilerin hareketlerini içermektedir (IOM, 2017). Göç eden bireylerin göç hareketleri, genellikle ekonomik olarak gelişmiş ve eğitim olanakları iyi düzeyde olan bölgelere doğru gerçekleşmektedir. Göçmenlerin, şartları kötü olan bölgelerden şartları iyi olan bölgelere gitmeleri onlara yarar sağlarken, aynı zamanda da göç edilen bölgelerde yerel sağlık ve sosyal hizmetlerini kullanmada sıkıntı yaşamalarına neden olabilmektedir (Farley, Galves & Diskinson, 2005; Cohen, Roig & Reuman, 2008; Pottie ve ark.,2011; Olcay, 2012;). Son zamanlarda Türkiye'ye, Suriye, Irak ve Afganistan gibi ülkelerden zorunlu göçle gelen bireylerin sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Mart 2017 verilerine göre 11,7 milyon Suriyeli yerinden edilmiş durumda, bunlardan 4,9 milyonu başta Türkiye olmak üzere Lübnan, Ürdün ve Irak'ta mülteci olarak yaşamaktadırlar. Türkiye 2,5 milyon Suriyeli mülteci barındırmaktadır. Bu durum Türkiye'yi dünyada en çok mülteci barındıran ülke konumuna getirmiştir (UNHCR, 2016).

Göç olayı sağlığın korunması ve geliştirilmesi için hemşireler tarafından değerlendirilmesi gereken ve insanların sağlığı üzerinde çok önemli etkileri olan biyolojik, çevresel, sosyo-kültürel değişkenleri, yaşam şekillerini, sağlık davranışlarını ve inançlarını etkilemektedir. Bu nedenle göç sürecini deneyimleyen bireylerin sağlık koşullarının geliştirilerek sürdürülmesinde hemşirelere çok önemli roller düşmektedir (Erten ve ark.,2014; Gümüş & Bilgili, 2015). Hemşireler göçmenlerin sorunlarını anlamakta sıkıntılar yaşamaktadırlar. Büyük bir göçmen grubuna hizmet veren hemşireler özellikle göçmenlerin sağlık ihtiyaçları ve göçmen nüfusun bakımında yer alan potansiyel engeller konusunda bilgi sahibi olmayı hedeflemeli, göç eden bireyleri öncelikli grup olarak kabul etmeli ve ona göre göçmenlere yaklaşmalıdır (Morris, Popper & Rodwell, 2009; Erten ve ark., 2014; Pfortmueller ve ark., 2016). Hemşirelerde yapılan bir çalışmada hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir (Eren, Öz & Korkmaz, 2017). Geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencileri de uygulamada göçmen bireylere hemşirelik bakımı verirken hemşirelerde olduğu gibi birçok engelle karşılaşmaktadır. En büyük engel iletişim sorunudur (Ruppen, Bandschapp & Urwyler, 2010; Jirwe, Gerrish & Emami, 2010). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin bu süreçte eleştirel düşünceleri oldukça önemlidir.

Eleştirel düşünme topluluğunun tanımına göre, "eleştirel düşünme, gözlem, deneyim, düşünce, akıl yürütme ve iletişim yoluyla toplanan veya üretilen bilgiyi akıl ve

ustalıkla kavramsallaştıran, uygulayan, analiz eden, sentezleyen ve değerlendiren, entelektüel disiplinli bir süreçtir (Eleştirel Düşünme Topluluğu, 2017). Eleştirel düşünme, inanç veya eylem için rehber olarak becerikli akıl yürütmenin disipline edilmiş, entelektüel sürecidir (Pau,1990). Özellikle hemşirelik mesleğinde, çeşitli ve karmaşık klinik durumlarda doğru kararlar vermek ve etkin kararlar alabilmek için önemli bir yere sahip olan eleştirel düşünme hemşirelik öğrencileri içinde oldukça önemli olmaktadır (Lee, Lee & Gong, 2016).

Eleştirel düşünme üniversite eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Stupple ve ark.,2017). Türkiye'de hemşirelik lisans öğrencileri ile yapılan çalışmalarda eleştirel düşünme becerilerinin orta ve düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir (Atay, Ekim & Gökkaya, 2009; Kantek, Öztürk & Gezer, 2010; Özdelikara, Bingöl & Görgen, 2012; Kanbay, Aslan & Işık, 2013). Hemşirelik Lisans ve yüksek lisans eğitimi alan öğrencilerle yapılan çalışmada, lisan öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin düşük, yüksek lisans öğrencilerinin ise orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Öztürk & Ulusay, 2008).

Son yıllarda hemşirelik öğrencilerin eleştirel düşünce düzeylerini ölçen çalışmalar çok fazladır. Ancak günümüzün önemli konularından olan göçle ilgili öğrencilerin eleştirel düşüncelerini ele alan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu çalışma ile hemşirelik öğrencilerinin zorunlu göçle gelen bireylere yönelik eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Tanımlayıcı türde yapılan bu çalışma Ekim 2016-Şubat 2017 tarihleri arasında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, hemşirelik bölümünde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, çalışmanın yapıldığı tarihlerde okulda olan, çalışmaya katılmayı kabul eden 235 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş 13 soruluk sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, çalışma durumu, uzun süre ikamet ettikleri yerleşim birimi, konakladıkları yer, çevrelerinde zorunlu göçle gelen birey bulunma durumu, çevresinde zorunlu göçle gelen birey olanlarda sorun yaşama durumu, sorun yaşayanların yaşadıkları sorunun ne olduğu; zorunlu göçle gelen bireylerin üniversitelere sınavsız geçiş yapmalarını destekleyip desteklemedikleri, desteklemiyorsa nedeni ve kendilerini nasıl tanımladıkları) içeren Tanıtıcı Bilgi Formu ve UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği ile toplanmıştır.

UF/EMI Düşünme Eğilim Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik güvenilirliği Kılıç ve Şen (2014) tarafından yapılmıştır. 25 maddeden oluşan ölçekte bireylerin eleştirel düşünce tutumlarını belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Ölçek üç alt boyuta ayrılmaktadır. Birinci alt boyut Katılım (10), ikinci alt boyut olgunluk (8) ve üçüncü alt boyut yenilikçilik (7) tir. Ölçek 5'li Likert tiptedir ve ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 25 en yüksek puan ise 125'tir; yüksek puan eleştirel düşünme eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir (Kılıç & Şen, 2014; Coşkun & Altın, 2016).

Verilerin toplanmasına başlamadan önce kurumlardan gerekli yazılı izinler ve katılımcı öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle elde edilmiş olup; veri toplama

formları uygulanmadan önce 10 öğrenciyle ön uygulama yapılmış ve soruların denetimi yapılmış, herhangi bir düzeltmeye gerek olmadığı tespit edilerek formlar uygulanmıştır. Formların cevaplanma süresi ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21.0 paket programında, tanımlayıcı istatistikler, t testi, pearson

korelasyon, anova testleri ile yapılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları; çalışma Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü öğrencileri ile sınırlıdır, topluma genellenemez.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 20.11±1.80 (min 17-max 26) olup %75.7'si kadın %24.3'ü erkektir. Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin %77.9'unun annesi ilköğretim mezunu, %52.8'inin babası ilköğretim mezunu, %91.9'u herhangi bir işte çalışmamakta, %49.4'ünün uzun süre yaşadığı yerleşim birimi il, %49.8'i

devlet yurdunda, %34.9'u ise ailesinin yanında konaklamaktadır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin kişilik özellikleri incelendiğinde %57.0'sinin uysal, %31.5'inin atak-girişken ve %11.5'inin pasif-çekingen olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilere ait sosyo-demografik özelliklerin dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	178	75.7
Erkek	57	24.3
Anne eğitim durumu		
Okur-yazar değil	3	1.3
İlköğretim	183	77.9
Lise	33	14.0
Yükseköğretim	16	6.8
Baba eğitim durumu		
Okur-yazar değil	1	0.4
İlköğretim	124	52.8
Lise	78	33.2
Yükseköğretim	32	13.6
Çalışma durumu		
Çalışan	19	8.1
Çalışmayan	216	91.9
Uzun süre yaşanan yerleşim birimi		
İl	116	49.4
İlçe	78	33.2
Köy	41	17.4
Konaklanılan yer		
Aile yanı	82	34.9
Özel yurt	25	10.6
Devlet yurdu	117	49.8
Öğrenci evi	11	4.7
Kişilik özelliği		
Atak girişken	74	31.5
Pasif çekingen	27	11.5
Uysal	134	57.0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %30.6'sının çevresinde zorunlu göçle gelen birey bulunduğu, bunların %36.1'i çevresindeki zorunlu göçle gelen bireylerle sorun yaşadığı, sorun yaşayanların ise %73.1'inin iletişim ve

kültür sorunu yaşadığı saptanmıştır. Öğrencilerden %83.0'ü zorunlu göçle gelen bireylerin üniversitelere sınavsız geçişini olumsuz karşılamaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin zorunlu göçle gelen bireylere ilişkin tutumlarının dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çevrelerinde zorunlu göçle gelen birey bulunma durumu		
Bulunan	72	30.6
Bulunmayan	163	69.4
Zorunlu göçle gelen bireylerle sorun yaşama durumu (n=72)		
Sorun yaşayan	26	36.1
Sorun yaşamayan	46	63.9
Zorunlu göçle gelen bireylerle yaşanan sorun (n=26)		
İletişim sorunu	4	15.4
Kültür sorunu	3	11.5
İletişim ve kültür sorunu	19	73.1
Zorunlu göçle gelen bireylerin Üniversitelere sınavsız yerleşmelerini		
Olumlu karşılayan	40	17.0
Olumsuz karşılayan	195	83.0
Zorunlu göçle gelen bireylerin Üniversitelere sınavsız yerleşmelerini olumsuz karşılama nedenleri(n=195)		
Diğer öğrencilere haksızlık olduğunu düşünme	24	12.3
Kendi vatandaşlarına ayrıcalık tanınması gerektiğini düşünme	138	70.8
Eğitim öğretimde kalitenin düştüğünü düşünme	33	16.9

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalamalarının 93.21 ± 13.61 , Katılım Alt Boyut toplam puan ortalamalarının 41.10 ± 6.66 , Bilişsel Olgunluk Alt Boyut toplam puan ortalamalarının 29.75 ± 4.57 ve Yenilikçi Alt Boyut toplam puan ortalamalarının 26.09 ± 4.13 olduğu saptanmıştır.

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalamaları ile UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalamaları, Katılım alt boyut ve Bilişsel Olgunluk alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyetleri ve anne eğitim durumları ile Katılım Alt Boyut toplam puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin ve annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin Katılım Alt Boyut toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Bilişsel Olgunluk Alt Boyut toplam puan ortalamaları ile cinsiyetler

ve anne eğitim durumları arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuş ($p < 0.05$), kız öğrencilerin ve annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin Bilişsel Olgunluk Alt Boyut toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin Yenilikçi Alt Boyut toplam puan ortalamaları ile cinsiyetleri, anne eğitim durumları ve kişilik özellikleri arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmuş ($p < 0.05$); kız öğrencilerin, annesi ilköğretim mezunu olan ve kendini uysal olarak tanımlayan öğrencilerin Yenilikçi Alt Boyut toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyetleri ve anne eğitim durumları ile Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$); kız öğrencilerin ve annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği puan ortalamaları

	Katılım Alt Boyut	Bilişsel Olgunluk Alt Boyut	Yenilikçi Alt Boyut	Toplam Puan Ortalaması
	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Cinsiyet				
Kadın	41.82±5.89	30.42±4.01	26.46±3.85	94.90±12.09
Erkek	38.86±8.32	27.67±5.52	24.93±4.78	87.95±16.56
t değeri	2.493	3.479	2.460	2.929
p değeri	0.015	0.001	0.015	0.004
Anne eğitim durumu				
Okur-yazar değil	36.33±4.16	28.67±2.52	26.00±1.73	87.67±6.11
İlköğretim mezunu	41.79±6.25	30.27±4.11	26.46±3.98	94.75±12.67
Lise mezunu	39.39±7.73	28.82±5.88	25.55±3.78	90.12±15.48
Yükseköğretim mezunu	37.69±7.68	25.88±4.90	22.94±5.54	83.00±16.07
F değeri	3.420	5.449	3.938	4.737
p değeri	0.018	0.001	0.009	0.003
Baba eğitim durumu				
Okur-yazar değil	37.00±0.00	22.00±0.00	22.00±0.00	77.00±0.00
İlköğretim mezunu	41.86±5.86	30.12±4.49	26.50±3.87	94.74±12.44
Lise mezunu	40.53±6.39	29.38±4.15	25.73±3.97	91.87±12.55
Yükseköğretim mezunu	39.69±9.58	29.44±5.63	25.50±5.31	91.06±19.11
F değeri	1.347	1.458	1.149	1.524
p değeri	0.260	0.227	0.330	0.209
Çalışma durumu				
Çalışan	38.84±6.34	28.16±4.95	24.37±4.17	87.58±14.21
Çalışmayan	41.30±6.67	29.89±4.52	26.24±4.11	93.71±13.47
t değeri	-1.547	-1.589	-1.904	-1.893
p değeri	0.123	0.113	0.058	0.060
Uzun süre yaşanan yer				
İl	41.11±7.01	29.97±4.83	26.41±4.36	93.75±14.42
İlçe	41.04±7.16	29.46±4.90	25.54±4.43	92.36±14.98
Köy	41.20±4.42	29.66±2.87	26.25±2.56	93.32±7.24
F değeri	0.008	0.302	1.061	0.244
p değeri	0.992	0.740	0.348	0.784
Konaklanan yer				
Aile yanı	41.18±6.85	30.17±4.29	26.13±3.98	93.80±13.78
Özel yurt	40.28±4.51	28.60±4.89	25.24±4.30	90.40±12.07
Devlet yurdu	41.41±6.61	29.79±4.43	26.37±4.00	93.77±12.94
Öğrenci evi	39.10±9.72	28.72±4.91	24.28±6.05	89.27±21.46
F değeri	0.545	0.947	0.929	0.778
p değeri	0.652	0.418	0.427	0.507
Kişilik özelliği				
Atak girişken	41.61±7.76	29.58±5.24	25.82±4.63	93.32±15.89
Pasif çekingen	39.04±6.41	28.89±4.24	24.40±5.15	88.89±14.23
Uysal	41.24±6.00	30.01±4.23	26.57±3.50	94.02±11.97
F değeri	1.546	0.754	3.379	1.611
p değeri	0.215	0.471	0.036	0.202

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin zorunlu göçle gelen bireylerle yaşadıkları sorunun türü ile Yenilikçi Alt Boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), iletişim ve kültür sorunu yaşayan öğrencilerin Yenilikçi Alt Boyut ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin zorunlu göçle gelen bireylerle yaşadıkları sorunun türü ile UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), iletişim ve kültür sorunu yaşayan öğrencilerin

UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalamaları daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin zorunlu göçle gelen bireylere ilişkin tutumlarına göre Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği puan ortalamaları

	Katılım Alt Boyut	Bilişsel Olgunluk Alt Boyut	Yenilikçi Alt Boyut	Toplam Puan Ortalaması
	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Çevrelerinde zorunlu göçle gelen birey bulunma durumu				
Bulunan	41.29±5.40	30.19±3.88	26.19±4.19	93.89±11.81
Bulunmayan	41.02±7.16	29.55±4.84	26.04±4.12	92.91±14.35
t değeri	0.289	0.994	0.259	0.505
p değeri	0.773	0.321	0.796	0.614
Zorunlu göçle gelen bireylerle sorun yaşama durumu (n=72)				
Sorun yaşayan	41.77±3.98	29.27±3.19	25.54±3.41	92.84±9.38
Sorun yaşamayan	41.26±6.22	30.85±4.17	26.57±4.57	94.85±13.10
t değeri	0.375	-1.670	-0.998	-0.685
p değeri	0.495	0.709	0.099	0.322
Yaşanılan sorun (n=26)				
İletişim sorunu	43.25±3.20	30.75±1.50	25.75±2.50	96.00±6.16
Kültür sorunu	37.00±5.20	25.33±4.04	18.33±4.04	77.33±12.70
İletişim ve kültür sorunu	42.21±3.58	29.58±2.97	26.63±1.83	94.63±7.22
F değeri	2.938	3.314	18.367	6.877
p değeri	0.073	0.054	0.001	0.005
Zorunlu göçle gelen bireylerin üniversitelere sınavsız yerleşmelerini				
Olumlu karşılayan	40.98±6.34	29.65±4.32	25.68±4.17	92.58±13.14
Olumsuz karşılayan	41.13±6.74	29.77±4.63	26.14±4.13	93.34±13.73
t değeri	-0.132	-0.150	-0.695	-0.325
p değeri	0.895	0.881	0.488	0.746
Zorunlu göçle gelen bireylerin üniversitelere sınavsız yerleşmelerini olumsuz karşılama nedenleri (n=195)				
Haksızlık olduğunu düşünme	40.71±10.10	28.42±7.04	26.54±4.59	92.00±19.98
Kendi vatandaşına ayrıcalık tanınmalı	41.41±6.30	30.10±4.24	26.21±4.28	94.00±13.10
Kalitenin düşmesi	40.24±5.59	29.36±3.86	25.76±3.11	91.58±10.71
F değeri	0.452	1.517	0.266	0.544
p değeri	0.637	0.222	0.767	0.582

TARTIŞMA

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin zorunlu göçle gelen bireylere yönelik eleştirel düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Literatürde yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünceleri değişkenlik göstermektedir; bazı çalışmalarda; (Özdelikara, Bingöl & Görgen, 2012; Kanbay, Aslan & Işık, 2013) hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünceleri orta düzeyde bulunmasına karşın bazı çalışmalarda (Öztürk & Uusay, 2008; Şenturan & Alpar, 2008; Çınar, Akduran & Aşkın, 2012) düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalamaları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürde yapılan çalışmalarda öğrencilerin yaş ortalamaları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Bapoğlu, Açıköz & Kapı, 2011; Özdelikara, Bingöl & Görgen, 2012; Kanbay, Aslan & Işık, 2013). Çalışmaya katılan öğrenci grubunun yaşlarının birbirine yakın olmasından dolayı sonuçlar bu şekilde çıkmış olabilir.

Bu çalışmada kadın hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde yapılan çalışmalarda cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında ilişki bulunmamıştır (Öztürk & Uusay, 2008; Özdelikara, Bingöl & Görgen, 2012; Kanbay, Aslan & Işık, 2013). Bu çalışmada çıkan sonuca göre kadınların eleştirel düşünme

eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek çıkması, kadınların sosyal yaşamdaki deneyimlerinin erkeklerden farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Çalışma kapsamındaki eleştirel düşünme eğilimi iyi olan öğrenciler, zorunlu göçle gelen bireylerle daha çok iletişim ve kültür sorunu yaşamaktadırlar. Tuzcu (2014) hemşirelik öğrencilerinin kişisel olarak ve uygulama alanında göçle gelen bireylere bakım verirken yaşadığı sorunla ilgili yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin göçle gelen bireylere bakım verirken en çok iletişim ve kültür sorunu yaşadığını bulmuştur (Tuzcu, 2014). Jirwe ve ark. (2010) çalışmasında öğrencilerin yaşadığı iletişim sorunlarını aşmak için kendilerine göre çözümler ürettiği, örneğin; hastanın yakınlarından yardım aldıkları, sözsüz iletişim ve el işaretlerini kullandıklarını bulmuştur (Jirwe, Gerrish & Emami, 2010). Hemşirelik öğrencileri ders uygulamaları kapsamında yaptıkları stajlarda hastalara bakım verirken eleştirel düşünme eğilimlerini etkili kullanmak durumundadırlar. Bakım verecekleri hasta ile iletişime geçmeleri hemşirelik öğrencileri için oldukça önemlidir. Bu nedenle, eleştirel düşünme eğilimleri yüksek olan öğrencilerin stajlarında zorunlu göçle gelen bireye bakım verirken sorguladıkları önemli konulardan birisi iletişim ve kültür problemleri olabilir. Çalışmada çıkan sonucun beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleceğin sağlık profesyoneli olan, hemşirelik bölümü öğrencileriyle yapılan bu çalışmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin bir kısmı ders uygulamaları kapsamında yaptıkları stajlarda, zorunlu göçle gelen bireylere bakım verirken sorun yaşamakta ve sorun yaşayanların büyük bir bölümü iletişim ve kültür sorunu yaşamaktadır ve sorun

yaşayanların eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Son dönemlerde zorunlu göçle gelen birey sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin farklı kültürleri anlamaları ve kültürel duyarlıklarının artırılması açısından, hemşirelik lisans eğitimi müfredatına öğrencilerin kültürel yeterliliğini artıracak derslerin eklenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Atay, S., Ekim, E., Gökkaya, S., Sağım, E. (2009). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 39–46.
- Bapoğlu, S.S., Açıkgöz, F., Kapısız, Ö., Yılmaz, Ö. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede drama yönteminin kullanılması, *Düce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 17-21.
- Cohen, J.E., Roig, M., Reuman, D.C., Gwilt, C.G. (2008). International migration beyond gravity: A statistical model for use in population projections. *The National Academy of Sciences of the USA*, 105(40), 5269–15274.
- Coskun, M.V., Altın, K.Y. (2016). The Relationship between Values and Critical Thinking Dispositions of Pre-Service Teachers. *Educational Process: International Journal (EDUPIJ)*, 5(4),298-312.
- Çınar, N., Akduran, F., Aşkın, M., Altınkaynak, S. (2012). Nursing students' level of critical thinking and factors influencing critical thinking. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4 (1),8-14.
- Eleştirel düşünme topluluğu. Erişim adresi: <http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766>. erişim tarihi:25.03.2017.
- Erten, Z.K., Zincir, H., Özen, B., Dinç, S., Sevgi, Ü. ve Özkan, F. (2014). Göçle Gelen Ailelerin Sağlıkla İlgili Bazı Davranış ve Görüşlerinin Saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 35–46.
- Eren, D.Ç., Öz, Ö., Korkmaz, M., Şentürk, Ş. (2017). Hemşirelerin Zorunlu Göçle Gelen Bireylere Yönelik Eleştirel Düşünme Eğilimleri, Geçmişten Günümüze Göç Sempozyumu Bildiri Kitabı.17-19.02.2017, Samsun.
- Farley, T., Galves, A., Dickinson, M., Perez, M.J.D. (2005). Stress, coping, and health: a comparison of Mexican immigrants, Mexican-Americans, and Non-Hispanic Whites. *Journal of Immigrant Health*, 7(3),213-220.
- Gümüş, Y., Bilgili, N. (2015). Göçün Sağlık Üzerine etkileri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(1),64.
- International Organization for Migration. Erişim Adresi: <https://www.iom.int/key-migration-terms>. Erişim Tarihi:13.12.2017.
- Jirwe, M., Gerrish, K., Emami, A. (2010). Student nurses' experiences of communication in cross cultural care encounters. *Scand J CaringSci*, 24,436–44.
- Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E., Kılıç, N. (2013). Hemşirelik Lisans Öğrencilerinin Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme Becerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3),244-251.
- Kantek, F., Öztürk, N., Gezer, N. (2010). Bir Sağlık Yüksekokulunda Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*.
- Kılıç, H.E., Şen, A.İ. (2014). The Effect of Physics Education Based on Out-of-School Learning Activities and Critical Thinking on Students' Attitudes. *Education and Science*, 39(176),13-30.
- Lee, J., Lee, Y., Gong, S., Bae, J., Choi, M. (2016). A meta-analysis of the effects of non-traditional teaching methods on the critical thinking abilities of nursing students. *BMC Med Educ*. 16(1),240.
- Morris, M.D., Popper, S.T., Rodwell, T.C., Brodine, S.K., Brouwer, K.C. (2009). Healthcare Barriers of Refugees Post-resettlement. *Journal of Community Health*, 34(6),529–538.
- Olçay, Z. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mülteciler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99:232. IOM. Key Migration Terms. <http://www.iom.int/key-migration-terms>. (Alıntı Tarihi: 18.12.2016).
- Özdelikara, A., Bingöl, G., Görgen, Ö. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Bunu Etkileyen Faktörler. *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi*, 20(3), 219-226.
- Öztürk, N., Ulusay, H. (2008). Lisans ve Yüksek Lisans Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1),15-25.
- Paul, R.W. (1990). Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World. Rohnert Park, California: Center for Critical Thinking and Moral Critique.
- Pfortmueller, C.A., Schwetlick, M., Mueller, T., Lehmann, B., Exadaktylos, A.K. (2016). Adult Asylum Seekers from the Middle East Including Syria in Central Europe: What Are Their HealthCare Problems?. *Plos One*,11(2),1-11.
- Pottie, K., Greenaway, C., Feightner, J., Welch, V., Swinkels, H., Rashid, M., Hassan, G. (2011). Evidence-based clinical guidelines for immigrants and refugees. *Canadian Medical Association Journal*, 183(12),825.
- Ruppen, W., Bandschapp, O., Urwyler, A. (2010). Language difficulties in outpatientsandtheirimpacton a chronicpainunit in North West Switzerland. *Swiss Med Wkly*, 140(17–18), 260–64.
- Stupple, E.J., Maratos, F.A., Elander, J., Hunt, T.E., Cheung, K.Y., & Aubeeluck, A.V. (2017). Development of the Critical Thinking Toolkit (CriTT): A measure of student attitudes and beliefs about critical thinking. *Thinking Skills and Creativity*, 23, 91-100.

- Şenturan, L., Alpar, Ş.E. (2008). Hemşirelik öğrencilerinde eleştirel düşünme. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 22-30.
- Tuzcu, A. (2014). Göç alan Antalya ilinde hemşirelik öğrencilerinin kişisel olarak ve uygulama alanında göçle gelen bireylere bakım verirken yaşadığı sorunlar. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 535-550.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2016). The Syria Regional Refugee

Öz Ö, ve ark.

Response. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>. (Alıntı Tarihi: 10.09.2016).